

Vaše značka 615 615 1913
Sp. zn. 17563/2022/VOP/PF
Č. j. KVOP-12201/2023
Datum 29. března 2023

Vážená paní
Mgr. Ivana Žáčková
ředitelka sekce pro řízení úřadu
Česká správa sociálního zabezpečení
Křížová 25
225 08 Praha 5

Vážená paní ředitelko,

rád bych Vás seznámil se závěry, k nimž jsem dospěl při šetření zahájeném v záležitosti paní A., bytem xxxx („stěžovatelka“), jež se na mě obrátila ve věci rozsahu doplatku invalidního důchodu.

Dospěl jsem k závěru, že Česká správa sociálního zabezpečení („ČSSZ“) přiznala stěžovatelce doplatek v menším rozsahu, než jí podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, náležel. Dále jsem zjistil pochybení spočívajícím v neúplném dohodnocení dokladované doby pojištění u zaměstnavatele B.

Šetření postupu ČSSZ jsem zahájil podle ustanovení § 14 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, na základě informací v podnětu a v doručených přílohách. Stěžovatelka v podnětu sdělila, že ji ČSSZ dodatečně zhodnotila na základě žádosti o změnu invalidního důchodu z února 2022 dobu pojištění. Stěžovatelka nesouhlasí s rozsahem doplatku, který jí ČSSZ poskytla 5 let nazpět od podání žádosti o změnu důchodu. Uvedla, že žádnou novou dobu pojištění k žádosti o změnu důchodu nedokládala. Informace o době pojištění měla ČSSZ dle sdělení stěžovatelky ve své evidenci již z dřívější doby.

V rámci šetření jsem vyzval ČSSZ k zaslání vyjádření a spisové dokumentace.

Z vyjádření a spisové dokumentace jsem zjistil následující.

Stěžovatelka dne **12. 2. 2020** doručila orgánu sociálního zabezpečení dvě písemnosti, kterými dokladovala doposud nezhodnocenou dobu pojištění z titulu zaměstnání u zaměstnavatele B. v období od 15. 8. 1979 do 31. 10. 1981. První písemností – potvrzením o zaměstnání, které vydal Magistrát města Brna dne 7. 11. 2019, prokazovala dobu pojištění u výše uvedeného zaměstnavatele v období od **15. 8. do 31. 1979**. Druhá písemnost ze dne 8. 4. 1981 – odpověď na výpověď z pracovního poměru prokazuje dobu pojištění u téhož zaměstnavatele do doby skončení pracovního poměru uplynutím výpovědní doby dnem **31. 10. 1981**.

V době, kdy stěžovatelka doložila doklady k doposud nezhodnocené době pojištění, probíhalo námitkové řízení proti rozhodnutí ČSSZ o změně důchodu ze dne 31. 1. 2020. ČSSZ se během námitkového řízení vypořádala pouze s posudkovým hodnocením, aniž se jakkoliv vyjádřila k nově doložené době pojištění. Následně vydala rozhodnutí o námitkách pouze na základě posudku o invaliditě.

Dne **21. 2. 2022** požádala stěžovatelka u Městské správy sociálního zabezpečení Brno o změnu invalidního důchodu (tj. navýšení stupně invalidity), dne **7. 3. 2022** požádala o přepočtení výše invalidního důchodu pro invaliditu II. stupně a dne **11. 5. 2022** požádala

o starobní důchod. Na základě posudku o invaliditě ze dne 13. 4. 2022 stěžovatelce náležel od 16. 12. 2021 invalidní důchod pro invaliditu III. stupně.

Doplatek invalidního důchodu z důvodu navýšení stupně invalidity náležející za období od 16. 12. 2021 do 5. 7. 2022 ve výši 31 392 Kč ČSSZ stěžovatelce vyplatila dne 23. 6. 2022. Doplatek ve výši 5 020 Kč za červenec 2022 jí poukázala dne 7. 7. 2022. Od srpna 2022 ČSSZ stěžovatelce zřídila pravidelnou výplatu invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně ve výši 14 266 Kč měsíčně.

Na základě žádosti o přepočtení invalidního důchodu a žádosti stěžovatelky o starobní důchod provedla ČSSZ přepočtení invalidního důchodu a dohodnotila jí dobu pojištění, kterou stěžovatelka doložila v únoru 2020. Zároveň provedla i srovnávací výpočet invalidního a starobního důchodu.¹ Jelikož stávající invalidní důchod byl vyšší než případný starobní důchod, žádost o starobní důchod zamítla.

Cílem srovnávacího výpočtu je záruka toho, aby pojištěnci, který pobíral invalidní důchod, nebyl v budoucnu přiznán nižší starobní důchod než dosavadní invalidní důchod. ČSSZ přitom porovnává výpočtové základy stanovené z vyměřovacích základů a přiznává ten důchod, který je pro pojištěnce výhodnější.

ČSSZ v případě stěžovatelky porovnala osobní vyměřovací základy použité pro starobní důchod a pro invalidní důchod, jenž vycházel z výdělků, kterých stěžovatelka dosahovala před vznikem invalidity. Výše starobního důchodu po výpočtu činila 14 807 Kč. Vzhledem k tomu, že invalidní důchod pro invaliditu III. stupně ve výši 15 890 Kč byl vyšší než starobní důchod, náleží stěžovatelce i nadále invalidní důchod a nárok na starobní důchod jí zanikl. ČSSZ aplikovala takový způsob výpočtu důchodu, který byl pro stěžovatelku výhodnější.

Dodatečným zhodnocením doby pojištění u zaměstnavatele B. ČSSZ rozhodnutím č. I stěžovatelce navýšila invalidní důchod pro invaliditu III. stupně, který jí přiznala od 29. 7. 2011. Rozhodnutím č. II jí ČSSZ navýšila invalidní důchod pro invaliditu II. stupně, který pobírala od 6. 3. 2013, a rozhodnutím č. III navýšila invalidní důchod pro invaliditu III. stupně, který stěžovatelka pobírá od 16. 12. 2021.

ČSSZ stěžovatelce za období od 11. 5. 2017 do 5. 11. 2022 přiznala z důvodu dohodnocení doby pojištění doplatek invalidního důchodu ve výši 53 845 Kč, který jí poukázala na účet dne 11. 10. 2022. Doplatek důchodu za listopad 2022 ve výši 1 708 Kč jí ČSSZ poukázala dne

1 Ustanovení § 19 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění – Starobní a invalidní důchod pojištěnce, který pobírá nebo pobíral některý z těchto důchodů nebo plný invalidní nebo částečný invalidní důchod, popřípadě důchod za výsluhu let, nesmí být vyměřen z nižšího výpočtového základu, než kolik činí výpočtový základ stanovený podle § 15 z osobního vyměřovacího základu, z něhož byl dřívější důchod vyměřen, vynásobeného koeficientem stanoveným jako podíl, v jehož čitateli je součin všeobecného vyměřovacího základu za kalendářní rok, který o dva roky předchází roku přiznání důchodu, a přepočítacího koeficientu (§ 17 odst. 4) pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu, a ve jmenovateli je všeobecný vyměřovací základ za poslední kalendářní rok rozhodného období, z něhož byl zjištěn osobní vyměřovací základ při přiznání dřívějšího důchodu. Pokud dřívější důchod nebyl vyměřen z vyměřovacích základů stanovených za rozhodné období (§ 18), postupuje se podle věty první s tím, že ve jmenovateli je všeobecný vyměřovací základ za kalendářní rok předcházející kalendářnímu roku přiznání dřívějšího důchodu; jestliže tento dřívější důchod nebyl vyměřen z výpočtového základu, považuje se za osobní vyměřovací základ všeobecný vyměřovací základ, z něhož byl tento důchod vyměřen, vynásobený přepočítacím koeficientem pro úpravu tohoto všeobecného vyměřovacího základu. Pokud pojištěnec pobíral více důchodů, použije se nejvyšší výpočtový základ stanovený podle věty první a druhé. Koeficient podle věty první se stanoví s přesností na čtyři platná desetinná místa.

7. 11. 2022. Od prosince 2022 jí zařídila pravidelnou výplatu invalidního důchodu ve výši 16 514 Kč.

Níže následuje moje hodnocení k rozsahu doplatku

Nárok na důchod nezaniká uplynutím času, zaniká však nárok na výplatu důchodu nebo jeho části.² Zjistí-li se, že důchod byl přiznán nebo je vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od kterého náleží, důchod se zvýší nebo přizná, a to ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží. Důchod nebo jeho zvýšení se přitom doplatí nejvýše pět let nazpět ode dne zjištění nebo **uplatnění nároku na důchod nebo jeho zvýšení**.

Důchod nebo jeho zvýšení se však doplatí ode dne, od něhož důchod nebo jeho zvýšení náleží, v případě, že důchod nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce, než v jaké náleží, nebo byl neprávem odepřen, anebo byl přiznán od pozdějšího data, než od kterého náleží, v důsledku nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení.³

Lhůta pro zpětné doplacení důchodu je tedy pětiletá, v případě zavinění orgánu sociálního zabezpečení má ale příjemce důchodu nárok na příslušný doplatek bez časového omezení.⁴

Právní úprava ČSSZ přikazuje v případě zpětného přiznání nebo zvýšení důchodu poskytnout doplatek důchodu za období pěti let do minulosti, ať už je důvod zpětného přiznání či zvýšení důchodu jakýkoliv. Pokud ale původní nevyplácení důchodu nebo jeho přiznání v nižší částce způsobil orgán sociálního zabezpečení nesprávným postupem, uvedené pětileté omezení doplatku nenastává. Dávka však v některých případech nemůže být doplacena v plném rozsahu, neboť doplatit zpětně důchod lze maximálně od 1. 1. 2006.⁵

Při určení rozsahu doplatku je klíčové, zda ke zpětnému přiznání (resp. zvýšení) důchodu došlo z důvodů nesprávného postupu orgánu sociálního zabezpečení nebo z důvodů stojících na straně pojištěnce (např. opožděně uplatnil důchodový nárok nebo později doložil či označil rozhodné skutečnosti).

Částečné přiblížení okolností, kdy orgán sociálního zabezpečení postupuje nesprávně, podává doktrína, která i s poukazem na důvodovou zprávu k zákonu č. 306/2008 Sb. dovozuje, že se jedná o situace, kdy orgán sociálního zabezpečení **nezohlednil všechny potřebné podklady pro rozhodnutí, ačkoliv je měl k dispozici** nebo si je mohl opatřit, protože byl na ně účastníkem řízení upozorněn, ale neučinil tak.⁶

Samotná důvodová zpráva některé situace demonstrativně vyjmenovává. **Nesprávný postup orgánu sociálního zabezpečení spatřuje zejména v tom, že orgán sociálního**

2 Ustanovení § 55 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

3 Ustanovení § 56 odst. 1 písm. b) zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

4 S účinností od 1. 1. 2009 došlo k prodloužení lhůty, do 31. 12. 2008 totiž byla pouze tříletá, a to bez ohledu na důvod, pro který důchod předtím nebyl přiznán nebo byl vyplácen v nižší částce. Za dobu před 1. 1. 2009 se však důchod nebo jeho zvýšení doplatí ve výši, v níž důchod správně náležel, nejvýše v rozsahu stanoveném právními předpisy účinnými k 31. 12. 2008, který činil zmíněné tři roky. Za dobu před 1. 1. 2009 tedy lze doplatek poskytnout nejdříve od 1. 1. 2006.

5 ANNA ŠABATOVÁ. JIŘÍ HRUBÝ. JITKA ČERNÁ. PAVEL MATĚJÍČEK. JAKUB MARTINEC. DANIEL ŘÍHA. KATEŘINA PAVLÍČKOVÁ. EVA HODAŇOVÁ. Důchody II. Kancelář veřejného ochránce práv ve spolupráci se společností Wolters Kluwer, a.s., 2016, 351 stran. Stanoviska (Kancelář veřejného ochránce práv). ISBN 978-80-87949-41-2 (brož., Kancelář veřejného ochránce práv, Brno).

6 PŘIB, Jan, VOŘÍŠEK, Vladimír. Důchodové předpisy s komentářem 2012. In: CODEXIS, verze 6.57.40. [právní informační systém]. ATLAS consulting, spol. s r. o. [cit. 26.1.2023].

zabezpečení přehledně okolnost, která již byla obsažena v podkladech v době rozhodování.

ČSSZ přiznala stěžovateli doplatek za období 5 let nazpět ode dne podání žádosti o starobní důchod, tj. od 11. 5. 2017, neboť doklady o nové době pojištění zohlednila až v řízení o žádosti o starobní důchod. Přitom již v době rozhodování o změně invalidního důchodu, resp. rozhodování o námitkách proti zamítavému rozhodnutí o změně důchodu ze dne 31. 1. 2020, měla k dispozici podklady pro zhodnocení další doby pojištění.

ČSSZ měla doklady o zaměstnání stěžovatelky u zaměstnavatele B. k dispozici od 12. 2. 2020. Doplatek invalidního důchodu jí tak měla přiznat od 12. 2. 2015.

Dodatečné zhodnocení doby pojištění

Z osobního listu důchodového pojištění vyplývá, že ČSSZ stěžovatelce dodatečně zhodnotila dobu pojištění v rozsahu od 15. 8. 1979 do 8. 4. 1981. ČSSZ ale měla stěžovatelce zhodnotit dobu pojištění až do 31. 10. 1981, tedy do konce trvání pracovního poměru u zaměstnavatele B., který zanikl uplynutím výpovědní doby dne 31. 10. 1981. Doba pojištění vyplývá z odpovědi zaměstnavatele na výpověď z pracovního poměru. Uvedená odpověď je datována k 8. 4. 1981. Zaměstnavatel v ní výslovně uvádí, že k zániku pracovního poměru dojde k 31. 10. 1981. ČSSZ zřejmě omylem zaměnila datum vyhotovení odpovědi zaměstnavatele na výpověď z pracovního poměru s dobou trvání pracovního poměru.

Možnost výpovědi a určení běhu výpovědní lhůty upravoval zákoník práce,⁷ účinný v době dání výpovědi stěžovatelkou, v ustanovení § 45 a 51 výpovědní lhůty. Dával-li zaměstnanec mladší 30 let věku výpověď z rodinných důvodů, platila sedmiměsíční výpovědní lhůta. Lhůta začínala běžet prvním dnem kalendářního měsíce následujícího po doručení výpovědi. Stěžovatelka podala výpověď v březnu 1981. Výpovědní lhůta začala běžet dne 1. 4. a skončila dne 31. 10. 1981.

Vážená paní ředitelko, dle ustanovení § 18 odst. 1 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, Vás žádám, abyste se ve lhůtě 40 dnů od doručení této zprávy ke zjištěnému pochybení vyjádřila a informovala mě o přijatém opatření k nápravě.

Zpráva shrnuje dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro moje závěrečné stanovisko.

O výsledku šetření současně vyrozumívám stěžovatelku paní A.

S pozdravem

JUDr. Stanislav Křeček
veřejný ochránce práv
(podepsáno elektronicky)

⁷ Zákon č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění účinném do 30. 6. 1982.